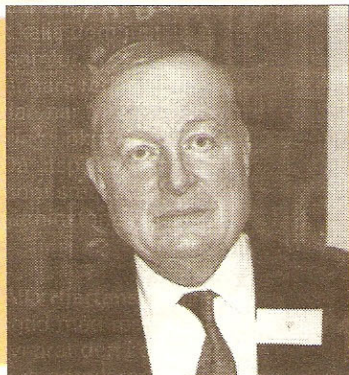

KNUT

Så var det förr i tiden...

Jag skall nu citera litet ur mina anteckningar. Dessa anteckningar gjorde jag efter att ha forskat en del i till exempel gamla inbundna årgångar av Carlscrona-Tidningen.

Visserligen är det många år sedan jag skrev ner detta – men jag har av intresse att korrekt kunna citera om min fäderneö Ungskär – och det var liknande förhållanden på övriga öar i östra skärgården.

I Carlscrona-Tidningen för torsdagen den 25 juli 1912 står det bland annat om Ungskär – vilket citeras:

“Ungskär är ett typiskt fiskläge, och från Ungberget har man en präktig utsikt över ön, havet och de kringliggande skären. Nybarkade hängas sillgarnen upp till torkning, ur de oräkneliga små båtåsar glida fiskebåtarna ut, röken stiger hemtrevligt ur stugornas skorstenar. – Himmel och hav smålta samman i ett drömblått dis – längst därutifrån tränger en vemodig klockton. Det är klockbojen, som ringer sin mäs-sa över de drunknades själar.”

Man finner vid denna läsning att den tidens skicklige journalist William Anderson skildrade den stämning han tycktes finna därute... (William Anderson, född i Karlskrona, blev sedermera fil. doktor och konsthistoriker i Lund.)

I samma tidning för samma år (9 augusti 1912) skriver Anderson följande:

“Ungskär är en kal klippö med stenig betesmark i norr och nakna klippor i

söder där fiskarens hus ligga. Handel, telefon, poststation samt de övriga cirka 60 bostäderna. De flesta unga ha utvandrat till Amerika. På Ungskär dansas det ej på lördagskvällarna, det kallas synd och orätt. Men i Missionshuset på Ungskär predikas det desto oftare. Nästan varje söndag hållas det stora möten därute och folk går man ur huse. På söndagar äro pojarna svartklädda med vildrosor i kavajuppslagen och flickorna dofta av luktatten och de unga komma seglande i sina båtar från de andra öarna till Missionshusets på Ungskär trygga famn.”

Anderson gästade även en av den tidens gamla fiskare i hans stuga. Mannen på Ungskär var då 78 år, men han fiskade ändå för varje dag. Han svarade att han fick stiga upp mellan klockan 2 och 3 på morgonen, skriver tidningen. Även när han inte fiskade så steg han likväl upp vid så där 4-tiden på morgonen och gick till sängs vid 10-tiden på kvällen. Gud hjälpte mig så att jag fick ha livet i behåll – många gånger var jag i sjönöd, sa den gamle för tidningen.

Anderson spejade ut genom mannens kammarfönster och iakttog dels de fina blommorna i mannens lilla trädgårdstappa, dels det blånande havet därute.

Så skrev Anderson om hur det var förr och jag tyckte det var intressant att läsa. Många tycker – för övrigt – likadant. **Knut Andersson**

Något om Ungskärs missionshus

I det följande skall jag skildra något om Ungskärs missionshus och dess användning – ett verkligt kulturhus värt att bevaras. Exakt när nämnda hus byggdes vet ingen. Jag har frågat äldre personer både nu och förr, men ingen vet byggnadsåret. Man kan dock anta att det kan röra sig om senare delen av 1700-talet.

Vad man vet var byggnaden först affär. Två handlares namn har nämnts av äldre personer: Palm och Johansson.

Efter det att affärerna i fråga upphört stod byggnaden tom. En familj som var mindre bemedlad och behövde bostad fick då bo i nämnda byggnad. Jag har själv träffat och talat med en dam vilken uppnådde 90 års ålder. Hon var född i nämnda byggnad och visste om hur det var. Familjen i fråga måste dock flytta från Ungskär för sin utkomsts skull och byggnaden inköptes av de gamla Ungskärsborna. Dessa sålde sedan byggnaden till dåvarande missionsföreningen på Ungskär.

En stor enighet och ett stort intresse rådde om att ha och bevara sitt kära missionshus på hemön Ungskär. Som exempel kan nämnas att dåtidens gamla fiskare var fattiga och behövde förtjänster. Men de hade särskilda garn med på sitt fiske för missionshusets framma. Det man fick i dessa garn gick till deras kära missionshus.

Det skulle bli flera ark fulla med att beskriva allt som missionshuset använts till. Här följer en kortare redogörelse:

Dit för prästerr och predikanter och höll predikningar varvid missionshuset var fullt av åhörare. Man fick ofta även ta "lil-

la salen" till hjälp för att alla skulle få plats.

Så har lokalen använts till val vid riksdag, landsting och kommunfullmäktige. En stor fördel speciellt för de äldre var att de hade nära till missionshuset.

När det fanns större befolkning på ön hade öns kvinnor syföreningar, bl.a. till missionen i Afrika m.fl. länders mission och hjälpverksamhet samt sjömansmissionen. Då hölls det s.k. "syföreningsauktioner" i vårt missionshus. Vinsten gick till nämnda missioner.

Jag har även varit med på auktioner till missionshusets framma t.ex. inför den renovering, som ägde rum 1954, varvid avtäcktes ett förnämligt konstverk av konstnär Ivar Gustafsson, som utförde och skänkte en stor fondmålning som alla kan se i Ungskärs missionshus.

Vidare har missionshuset haft besök av lärda personer, som har visat dia-bilder och hållit föredrag. En nog så intressant sak speciellt då det ej fanns TV i Sverige.

Dokumentärfilmer har visats där av bl.a. Sveriges största hembygdsförening från Jämsjö. Föreningen Gamla Carlscrena har dragit fullt publik även på senare tider. Flera ungdomsläger från t.ex. missionsförbundet har gästat huset. Ungdomar från hela Sverige har berättat för mig hur mycket deras besök i skärgården och detta missionshus betydde för dem.

Numera har Ungskärs Intresseförening hand om missionshuset. Som synes har Ungskärs missionshus varit och är av stor betydelse. Länsstyrelsen har även bistått med yttre renoveringsutförande.

KNUT ANDERSSON

KNUT

En fiskare, diktare och speleman

Med några rader vill jag erinra om vår forne granne, den gamle ungskärsfiskaren Andreas Andersson-Påhlsson. Han är författare till vidstående Blekingesången och på Fiske i storm eller Ungskärsvisan, som den mestadels hette!

Andreas hade på sin tid hand om Fiskareföreningen och då Missionsförbundets Föreståndare och Pastorer kom ut och talade i vårt Missionshus på Ungskär så tog Andreas och hans hustru Amanda emot dem i sitt hem.

Jag har ett speciellt minne av vår forne granne Andreas när han och jag en gång var vid hamnen, då det kom främmande ut. Jag var då bara en liten skolpojke. Andreas "hade varit med länge". Nu frågade främlingarna om hur det hade varit i gamla tider – och Andreas var den rätte mannen att svara dem! Han hade många gånger farit illa på sjön och berättade nu om färder – för segel och åror – med dessa öppna vrakekor till bland att Kalmar och Mönsterås för att sälja salt och blodlakad sill samt saltad torsk till smålänningarna. De båda gästerna var fascinerade av att höra om de äventyrliga färderna och om fiskarenas hårda livsvillkor.

Sedan satte sig Andreas och spelade på sitt gamla magdeburgerdragspel och sjöng både Blekingesången och Ungskärsvisan!

Jag såg tydligt på de båda gästerna – de bockade och tackade – de tyckte att det var en upplevelse att höra både tal och sång. Detsamma tyckte jag, så liten jag var!

Åren kom och försvann i tidens hav och den 14 april 1952 avled Andreas i sitt hem på Ungskär i sitt 89:e levnadsår. Vi var många som var på hans begravning i Torhamns kyrka. En av talarna yttrade därvid: "En gammal fiskare och sjöman har gått i hamn" - och det tycker jag är en lämplig slutvinjett till denna minnesbild av den forne grannen Andreas.

Ungskärsvisan eller "På fiske i storm"

(till samma melodi som rallarlåten Gällivarevisan)

Det var den tredje juli vi på fiske oss utgav
från Ungskär i tre båtar på det osäkra hav,
ty vädret det var vackert fast tjocka var ibland
men stundom denna skingrades så att vi sågo land.

Vi våra garn utsätta, vi ana ingenting,
förrn vinden upp till västan så hastigt springer kring
till storm han snart sig höjer och sjön bli ganska hög
och regnets mörka byar så häftigt kring oss flög.

Vi börjar snart att kämpa, vi inga krafter spar,
att taga till oss garnen, det enda fiskarn har,
varmed han skall försörja sig själv och sina små,
som uti oskuldsåren hos modern hemma går.

Och djupets starka krafter vi märka mer och mer,
och ytans vita vågor vi uti mörkret ser,
vi önska ljusets timma, men väntans stund var lång,
och vi fick snart förnimma, att våra garn, di' språng.

Det var att endast hålla med sjö och väder ner
och när vi länsat litet, då land vi genast ser,
så segel måste sättas att klara Längans fyr,
ty utom Längans udde man sedan kursen styr.

Och när till land vi kommo, en sorglig syn vi ser
då både män och kvinnor oss denna fråga ger:
Var är den tredje båten, har du ej skådat den?
Och ännu några timmar man spejar efter den.

Jag söker dem att trösta, kanhända att de har
till land sig redan tagit och att de ligga kvar.
Men nej. De hade träffats av dödens starka hand
ty allt som kunde flyta man redan såg i lkand.

Jag såg min systers tårar, det tog mitt hjärta hårt
då barnen ropte: Fader, ack kommer du ej snart?
Men svar de aldrig fingo, ty han kom icke mer,
han hade allaredan i havet stigit ner,

Du hav syns ej bli mättat, du längtar efter efter fler,
ty varje år går tusen i dina vågor ner.
Du får dem ej behålla till evig tid, ty se
en gång skall även havet de döda från sig ge.